

ВИСНОВОК

**про наукову новизну, теоретичне та практичне значення
результатів дисертації Гльницької Марії Борисівни на тему “Художні
експлікації культурної ідентичності в українській і китайській діаспорній
прозі другої половини ХХ ст.”,
поданої на здобуття ступеня доктора філософії
з галузі знань 03 Гуманітарні науки
за спеціальністю 035 Філологія**

Актуальність теми дослідження. Рецензована робота присвячена актуальній науковій проблемі осмислення механізмів і структурно-змістових параметрів художньої репрезентації культурної ідентичності, а також виявлення конвергентних і дивергентних ознак її експлікації в літературно-мистецькому дискурсі різних національних традицій, зокрема в українській і китайській діаспорній прозі другої половини ХХ століття. Актуальність дослідження художніх експлікацій культурної ідентичності зумовлена необхідністю глибшого розуміння механізмів формування культурних смислів у літературному дискурсі, аналізу способів, за допомогою яких художня література реагує на сучасні соціокультурні виклики. У контексті українського суспільства, що перебуває в стані переосмислення, утвердження і боротьби за збереження власної ідентичності, аналіз цих процесів набуває не лише теоретичного, а й практичного значення. Робота має чітку композицію: від теоретико-методологічного осмислення концепту культурної ідентичності – до аналізу індивідуально-авторських типологій на матеріалі творів Олени Звичайної, Юн Чжан, Софії Яблонської-Уден, Чжан Айлін, Докії Гуменної і, нарешті, до імагологічного виміру, де розглянуто прозові тексти Ольги Мак, Оксани Драгоманової, Саньмао, а також англомовну романістику Дженіс Кулик-Кіфер і Максін Гонг Кінгстон. Така послідовність дозволяє поступово заглиблюватися в проблему, переходячи від загальних понять до конкретних художніх репрезентацій. Окремо варто відзначити вдалий добір матеріалу: до корпусу увійшли твори різних жанрів: тревелог, історичний роман, автобіографія, повість, оповідання, написані в різні десятиліття ХХ ст., що забезпечує репрезентативність отриманих висновків. Ці тексти виявляють як типологічні збіги, так і відмінності в художніх стратегіях конструювання культурної та етнічної ідентичності в імперському, колоніальному та постколоніальному контекстах.

Отже, актуальність теми дослідження не викликає сумнівів, у роботі послідовно здійснено комплексний аналіз художніх текстів українських і китайських письменниць, виявлено типологічні та індивідуально-авторські особливості репрезентації культурної ідентичності, окреслено ключові наративні стратегії, культурні коди й імагологічні доміанти художньої прози.

Зв'язок роботи з науковою темою кафедри. Дисертацію виконано відповідно до тематичного плану наукових досліджень кафедри української

літератури, компаративістики і грінченкознавства, кафедри світової літератури Факультету української філології, культури і мистецтва Київського столичного університету імені Бориса Грінченка «Типологія ідентичностей у художньому і критичному дискурсах» (2017–2024) (державний реєстраційний номер: 0117U005200), а також наукової теми кафедри української літератури, компаративістики і грінченкознавства «Література як інтелектуальний код суспільних трансформацій в Україні (кінець ХІХ - початок ХХІ ст.)» (реєстраційний номер: 0125U003262).

Мета дослідження полягає в комплексному аналізі художньої експлікації культурної ідентичності в українській і китайській діаспорній прозі ХХ століття, зокрема у виявленні її типологічних і індивідуально-авторських особливостей, з'ясуванні специфіки репрезентації ідентичності персонажів у контексті владного, гендерного й міграційного дискурсів, а також у розкритті імагологічних домінант і міжкультурних топосів як форм художньої моделювання західної та східної культур.

Завдання дослідження: 1) уточнити поняттєво-категоріальний апарат дослідження, зокрема поняття культурної ідентичності; 2) схарактеризувати проблематику студій культурної ідентичності в українському і китайському наукових дискурсах; 3) висвітлити основні художні тенденції розкриття індивідуально-авторської типології культурної ідентичності в художній літературі на матеріалі творчості Олени Звичайної, Чжан Айлін, Докії Гуменної, Юн Чжан; 4) зрозкрити специфіку імагологічних домінант художнього світу прози Ольги Мак, Оксани Драгоманової, Софії Яблонської-Уден, Саньмао; 5) виявити художні прийоми конструювання міжкультурних топосів англійської романістики Дженіс Кулик-Кіфер і Максін Гонг Кінгстон.

Об'єкт дослідження: є романи Олени Звичайної «Страх», Докії Гуменної «Хрещатий Яр», Ольги Мак «Жаїра», повість Оксани Драгоманової «По той бік світу»; романи Софії Яблонської-Уден «З країни рижу та опію», «Чар Марока», збірка «Листи з Парижа. Листи з Китаю»; історичний роман-автобіографія Юн Чжан «Дикі лебеді: три доньки Китаю» («Wild Swans: Three Daughters of China»); оповідання Чжан Айлін «Хіть і пересторога» («色、戒»), повісті «Кохання в зруйнованому місті» («倾城之恋»), «Золоті кайдани» («金锁记»); збірка Саньмао «Історії Сахари» («撒哈拉的故事»); романи Максін Гонг Кінгстон «Воїтельниця: Спогади про дівочтво серед привидів» («The Woman Warrior: Memoirs of a Girlhood Among Ghosts»), Дженіс Кулик-Кіфер «Мед і попіл: історія сім'ї» («Honey and Ashes: A Story of Family»).

Предмет дослідження: художнє вираження культурної ідентичності у творчості українських і китайських мисткинь.

Теоретико-методологічну основу роботи становлять: принципи культурних і гендерних студій, літературної антропології, постколоніальної теорії та імагології. Аналіз особливостей художнього моделювання травмованої ідентичності в автобіографічному наративі спирається також на засади нового

історизму, студій травми та пам'яті. У процесі осмислення проблеми культурної ідентичності дослідження спираємося на класичні концепції ідентичності, постколоніальної теорії та феноменології історичного досвіду. На рівні методології робота справляє позитивне враження: авторка демонструє глибоку обізнаність із науковим контекстом, систематизувавши значний масив джерел, як українських, так і зарубіжних, зокрема китайських дослідників. Залучено праці з теорії ідентичності, імагології, гендерних студій, постколоніальної критики, що створює надійне підґрунтя для подальшого аналізу художніх текстів.

У дисертації застосовано **комплекс взаємодоповнювальних наукових методів**. Біографічний і психоаналітичний методи використано для декодування символічної мови підсвідомого в художніх текстах, а також для встановлення зв'язків між життєвими обставинами авторів і способами моделювання художнього світу. Компаративний метод уможливорює зіставлення специфіки західних і східних елементів в аналізованих творах. Культурно-історичний метод спрямований на виявлення національної своєрідності прози українських і китайських авторок, зумовленої культурним контекстом і конкретно-історичними умовами.

Наукова новизна результатів дослідження полягає в тому, що *вперше* виявлено індивідуально-авторські особливості репрезентації культурної ідентичності на матеріалі творів Олени Звичайної, Оксани Драгоманової, Докії Гуменної, Софії Яблонської-Уден, Дженіс Кулик-Кіфер; Саньмао, Чжан Айлін, Юн Чжан, Максін Гонг Кінгстон; *поглиблено розуміння* художньої специфіки індивідуально-авторської типології культурної ідентичності у творах представниць різних національних літератур; *набули подальшого розвитку імагологічні студії з аналізу* української й китайської епіки ХХ ст.

Теоретичне значення результатів роботи передбачає теоретичне обґрунтування художньої моделі культурної ідентичності, теоретико-літературному і компаративному дослідженні художнього вираження культурної ідентичності у творчості українських і китайських мисткинь ХХ ст.

Практичне значення результатів дослідження. Одержані результати дослідження можуть бути використані в освітньому процесі під час викладання курсів порівняльного літературознавства, теорії літератури, історії китайської літератури, історії української літератури, міжкультурної комунікації. Матеріали та висновки дослідження можуть бути залучені до розробки навчально-методичних посібників із зазначених дисциплін, а також використані здобувачами у процесі підготовки кваліфікаційних робіт першого (бакалаврського) і другого (магістерського) рівнів вищої освіти.

Апробація результатів дослідження. Ключові ідеї та засади наукового дослідження оприлюднено у формі доповідей на 12 науково-практичних конференціях різних рівнів, зокрема на 9 *всеукраїнських*, а саме:

IV Всеукраїнська (із міжнародною участю) науково-методична конференція «Питання сходознавства в Україні» (26 березня 2020 р. м. Харків);

V Всеукраїнська науково-практична онлайн-конференція студентів, аспірантів, докторантів і молодих вчених «Актуальні проблеми літературознавства та мовознавства» (Київ, 4 листопада 2020 р.);

V Всеукраїнська науково-методична конференція з міжнародною участю «Питання сходознавства в Україні» (Харків, 15 квітня 2021 р.);

Всеукраїнська (з міжнародною участю) наукова онлайн-конференція «Літературний процес: межі толерантності» (Київ, 8 жовтня 2021 р.);

VI Всеукраїнська науково-практична конференція «Актуальні проблеми літературознавства і мовознавства» (Київ, 18 листопада 2021 р.);

VI Всеукраїнська дистанційна науково-методична конференція з міжнародною участю «Питання сходознавства в Україні» (Харків, 25 травня 2022 р.);

VIII Всеукраїнська дистанційна науково-методична конференція з міжнародною участю «Питання сходознавства в Україні» (Харків, 18 квітня 2024 р.);

IX Всеукраїнська дистанційна науково-методична конференція з міжнародною участю «Питання сходознавства в Україні» (Харків, 8 травня 2025 р.);

Всеукраїнська (з міжнародною участю) наукова онлайн-конференція «Літературний процес: фемінний і маскулінний дискурси» (Київ, 16 травня 2025 р.);

трьох міжнародних наукових конференціях, як-от:

III Міжнародна науково-методична конференція «Сходознавство. Актуальність та перспективи» (Харків, 6 травня 2022 р.);

V Міжнародна науково-методична конференція «Сходознавство. Актуальність та перспективи» (Харків, 29 квітня 2024 р.);

II Міжнародна науково-практична конференція. Eastern European Science Forum Excellence in Science: Implementing Innovative Solutions into Practice (Харків, 2-4 вересня 2024 р.).

Публікації. Положення дисертації викладено в 16 наукових публікаціях, із них 8 статей опубліковано в наукових виданнях, включених на дату опублікування до переліку наукових фахових видань України (6 одноосібних, 2 – у співавторстві), 8 – публікації, у якій додатково висвітлено результати дисертації. Наукові результати дисертації повною мірою висвітлено в наукових публікаціях.

Наукові статті, опубліковані у наукових виданнях, включених на дату опублікування до переліку наукових фахових видань України

Ilnytska M.B. Common image characteristics of a woman in the works by Sofia Yablonska-Oudin and Eileen Chang. *Закарпатські філологічні студії*. 2023. Вип. 29. Т. 2. С. 168-175. ISSN видання 2663-4880 (Print). ISSN видання: 2663-4899 (Online). DOI статті: <https://doi.org/10.32782/tps2663-4880/2023.29.2.32>. Вебпосилання на видання: <http://zfs-journal.uzhnu.uz.ua/index.php/29-2-2023>

Ilnytska M.B. Cultural identity as a complex multi-component phenomenon. *Закарпатські філологічні студії*. 2024. Вип. 35. С. 374-377. ISSN видання: 2663-4880 (Print). ISSN видання: 2663-4899 (Online). DOI статті: <https://doi.org/10.32782/tps2663-4880/2024.35.63>. Вебпосилання на видання: <http://zfs-journal.uzhnu.uz.ua/index.php/35-2024>

Ilnytska M.B. Government “insanity” motives in Olena Zvychaina’s and Eileen Chang’s works. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Філологія*. 2022. № 53. Т. 2. С. 67-72. ISSN видання: 2409-1154 (Print). ISSN видання: 2663-5658 (Online). DOI статті: <https://doi.org/10.32841/2409-1154.2022.53-2.15>. Вебпосилання на видання: <https://www.vestnik-philology.mgu.od.ua/index.php/arkhiv-nomeriv?id=205>

Ilnytska M.B. Identity of multicultural literature as an example of the works of Janice Kulyk Kiefer, Maxine Hong Kingston. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Філологія*. 2024. №. 67. С. 156-161. ISSN видання: 2409-1154 (Print). ISSN видання: 2663-5658 (Online). DOI статті: <https://doi.org/10.32782/2409-1154.2024.67.36>. Вебпосилання на видання: <https://www.vestnik-philology.mgu.od.ua/index.php/arkhiv-nomeriv?id=231>

Ilnytska M.B. Imagological dominants in the work by Olha Mak. *Закарпатські філологічні студії*. 2023. Вип. 30. С. 254-258. ISSN видання: 2663-4880 (Print). ISSN видання: 2663-4899 (Online). DOI статті: <https://doi.org/10.32782/tps2663-4880/2023.30.47>. Вебпосилання на видання: <http://zfs-journal.uzhnu.uz.ua/index.php/30-2023>

Ilnytska M.B. The specifics of fiction by Oksana Drahomanova and Sanmao. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Філологія*. 2024. № 65. С. 172-175. ISSN видання 2409-1154 (Print). ISSN видання: 2663-5658 (Online). DOI статті: <https://doi.org/10.32782/2409-1154.2024.65.37>. Вебпосилання на видання: <https://www.vestnik-philology.mgu.od.ua/index.php/arkhiv-nomeriv?id=229>

Бровко О.О., Ільницька М.Б. Типологічні сходження творчості Олени Звичайної та Чжан Айлін: мотиви конструювання ідентичності персонажів *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Філологія*. 2021. №. 48. Т. 2. С. 115-118. ISSN видання: 2409-1154 (Print). ISSN видання: 2663-5658 (Online). DOI статті: <https://doi.org/10.32841/2409-1154.2021.48-2.26>. Вебпосилання на видання: <https://www.vestnik-philology.mgu.od.ua/index.php/arkhiv-nomeriv?id=186>. (особистий внесок становить 50 %: проаналізовано тексти, виявлено специфіку творчості Чжан

Айлін; обґрунтовано художнє моделювання національно-культурної ідентичності персонажів через мотиви “схиблених” стосунків, “зруйнованого міста”, страху).

Бровко О.О., Ільницька М.Б. Художня рецепція війни й окупації у творчості Докії Гуменної і Юн Чжан *Закарпатські філологічні студії*. 2025. Вип. 42. Т. 2. С.261-266. ISSN видання: 2663-4880 (Print). ISSN видання: 2663-4899 (Online). DOI статті: <https://doi.org/10.32782/tps2663-4880/2025.42.2.42> Вебпосилання на видання: <http://zfs-journal.uzhnu.uz.ua/index.php/42-2-2025> (особистий внесок становить 75 %: проаналізовано мотиви страху і безвиході, занурення в психологічний стан персонажів у контексті опису обставин і деталізації побуту текстах Докії Гуменної і Юн Чжан; подано цитати з роману Юн Чжан у перекладі М.Ільницької).

Публікації, у яких додатково висвітлено наукові результати дисертації:

Ільницька М. Амбівалентність почуттів (Чжан Айлін «Кохання в зруйнованому місті» // Матеріали IV Всеукраїнської (із міжнародною участю) науково-методичної конференції «Питання сходознавства в Україні». (Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна, 26.03.2020 р.). С. 80-81. Вебпосилання на видання:

https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/39068/3/I_Sytnyk_NMK_NHU_KUBG.pdf

Ільницька М. Психологізм та психологічний аналіз у працях китайських митців 20-х-30-х рр. XX ст. // Матеріали V Всеукраїнської науково-методичної конференції з міжнародною участю «Питання сходознавства в Україні». (Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна, 15.04.2021) С. 63-65 Вебпосилання на видання: <https://international-relationships.karazin.ua/themes/irtb/resources/c3fbdff431b409b5d05f93efbf8b71d6.pdf>

Ільницька М. Людський страх та мотив «схибленості» влади у творах Олени Звичайної та Чжан Айлін. *Матеріали III Міжнародної науково-методичної конференції «Сходознавство. Актуальність та перспективи»*. (Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди, 6.05.2022). С. 41-42. Вебпосилання на видання: <https://dspace.hnpu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/ffc2ba65-a8e7-4f64-8f73-d7e74272e0c4/content>

Ільницька М. Відзеркалення мотиву «скаженого» материнства в повісті Чжан Айлін «Золоті кайдани». *Матеріали VI Всеукраїнської дистанційної науково-методичної конференції з міжнародною участю «Питання сходознавства в Україні»*. (Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна, 25.05.2022). С. 21-22. Вебпосилання на видання: <https://drive.google.com/file/d/1ewR8K3yCU2WUT3XP-W9VbkRzJRjdAwTl/view>

Ільницька М. Імагологічні образи в творчості Оксани Драгоманової та Саньмао. *Матеріали V Міжнародної науково-методичної конференції «Сходознавство. Актуальність та перспективи»*. (Харківський національний

педагогічний університет імені Г. С. Сковороди, 29.03.2024). С. 73-74. URL: <https://dspace.hnpu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/c7790549-4dda-4019-bff8-966fa14998a2/content>

Ільницька М. Міжкультурна складова художньої прози Софії Яблонської та Саньмао. *Матеріали VIII Всеукраїнської дистанційної науково-методичної конференції з міжнародною участю «Питання сходознавства в Україні»*. (Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна, 18.04.2024). С. 24-26. Вебпосилання на видання: <https://ekhnuir.karazin.ua/server/api/core/bitstreams/c28c0101-d51b-44ac-a393-d4fdd70b34d9/content>

Ільницька М. Самоідентифікація Дженіс Кулик-Кіфер (на прикладі книги спогадів («Honey and Ashes»)). (Self-identification by Janice Kulyk Keefer (using memoir book (“Honey and Ashes”))). *Матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції. Eastern European Science Forum Excellence in Science: Implementing Innovative Solutions into Practice*. (Kharkiv, 2-4.09.2024). С. 49-52. Вебпосилання на видання: <https://eesf.report/wp-content/uploads/2024/09/2-4.09.2024-excellence-in-science-implementing-innovative-solutions-into-practice.pdf>

Ільницька М. Своєрідність емігрантської прози Чжан Айлін. Гендерне питання і новаторство. *Матеріали IX Всеукраїнської дистанційної науково-методичної конференції з міжнародною участю «Питання сходознавства в Україні»*. (Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна, 8.05.2025). С. 71-72. Вебпосилання на видання: <https://ekhnuir.karazin.ua/server/api/core/bitstreams/e0cccc24-425f-47aa-b92b-8ded4ed22a42/content>

Особистий внесок здобувача. Робота є самостійною розробкою нової теоретичної проблеми, першою українською теоретичною науковою розвідкою, присвяченою дослідженню художнього вираження культурної ідентичності у творчості українських і китайських мисткинь. У дисертації висвітлено власні ідеї автора, що дозволяють розв'язати поставлені завдання. Робота містить теоретичні та методичні положення, висновки, сформульовані здобувачем особисто, характеризується доречними покликаннями на відповідні джерела, ретельно дібраними основною та дотичною до праці науковою літературою. Використані в дисертації ідеї, положення чи гіпотези інших авторів мають відповідні посилання і використані лише для унаочнення релевантності ідей здобувача. Частину фрагментів художніх текстів подано в перекладі здобувачки.

У статті “Типологічні сходження творчості Олени Звичайної та Чжан Айлін: мотиви конструювання ідентичності персонажів”, опублікованій у співавторстві з Бровко О.О., внесок Ільницької М.Б. полягає в обґрунтуванні художнього моделювання національно-культурної ідентичності персонажів через мотиви “схиблених” стосунків, “зруйнованого міста”, страху; виявленні специфіки творчості й аналізі текстів Чжан Айлін, що загалом складає 50% тексту статті.

У статті “Художня рецепція війни й окупації у творчості Докії Гуменної і Юн Чжан”, опублікованій у співавторстві з Бровко О.О., внесок Ільницької М.Б. полягає в перекладі фрагментів роману Юн Чжан “Дикі лебеді: Три доньки Китаю” українською мовою, аналізі мотивів страху і безвиході, аналізі засобів відтворення психологічного стану персонажів у контексті опису обставин і деталізації побуту в текстах Докії Гуменної і Юн Чжан, що загалом складає 75 % тексту статті.

Структура дослідження зумовлена її загальною метою і завданнями. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, поділених на підрозділи, висновків до розділів, загальних висновків, списку використаних джерел (276 позицій). Загальний обсяг рукопису – 231 сторінка, із них 206 сторінок основного тексту.

Оцінка мови та стилю дисертації. Дисертація виконана фаховою українською мовою, текстове подання матеріалу відповідає стилю науково-дослідної літератури.

Дотримання здобувачем академічної доброчесності в дисертації та наукових публікаціях, в яких висвітлено наукові результати дисертації. На підставі вивчення тексту дисертації і наукових публікацій, результатів автоматизованої перевірки на плагіат та їх експертної оцінки, встановлено, що дисертація і наукові публікації виконані самостійно, не містять академічного плагіату, фальсифікації, фабрикації, самоплагіату. Усі використані здобувачем у тексті дисертації власні наукові праці без посилання на ці праці були попередньо опубліковані з метою висвітлення в них основних наукових результатів дисертації та вказані в анотації дисертації.

Відповідність змісту дисертації галузі знань та спеціальності. Зміст дисертації відповідає галузі знань 03 Гуманітарні науки, спеціальності 035 Філологія.

Рішення.

1. Дисертація Ільницької Марії Борисівни на тему «Художні експлікації культурної ідентичності в українській і китайській діаспорній прозі другої половини ХХ ст.», подана на здобуття ступеня доктора філософії з галузі знань 03 Гуманітарні науки за спеціальністю 035 Філологія, є завершеною, самостійною роботою, що містить науково обґрунтовані результати, актуальність, наукову новизну, теоретичне та практичне значення і відповідає п. 6–9 Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44 (зі змінами), наказу Міністерства освіти і науки України від 12.01.2017 № 40 «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації», затвердженого Міністерством юстиції України від 03.02.2017 за № 155/30023.

2. Дисертацію Ільницької Марії Борисівни та наукові публікації, в яких висвітлено наукові результати дисертації, виконано на належному науковому рівні з дотриманням академічної доброчесності.

3. Ільницька Марія Борисівна на достатньому рівні оволоділа науковою методологією, набула теоретичних знань, відповідних умінь, навичок і компетентностей. Здобувач вільно володіє матеріалом.

4. Рекомендувати дисертацію Ільницької Марії Борисівни на тему «Художні експлікації культурної ідентичності в українській і китайській діаспорній прозі другої половини ХХ ст.» до публічного захисту в разовій спеціалізованій вченій раді для присудження М.Б.Ільницькій ступеня доктора філософії з галузі знань 03 Гуманітарні науки за спеціальністю 035 Філологія.

Голова засідання:

доктор філологічних наук, доцент,
професор кафедри української
літератури, компаративістики
і грінченкознавства
Факультету української філології
культури і мистецтва
Київського столичного університету
імені Бориса Грінченка

Сніжана ЖИГУН

